

NUORILLE SUUNNATTUJA ASUMISEN JA TALOUDENHALLINNAN TEHTÄVIÄ

SISÄLLYS

1. Tutustumisleikkejä	3
2. Asumiseen liittyvät toiveeni ja haaveeni	4
3. Haastattelutehtävä kotoa itsenäistymisestä	4
4. Mistä hakea asuntoa?	4
5. Mitä tavaroita tarvitaan uuteen kotiin?	5
6. Oman kodin kalustaminen	7
7. Mitä maksaa?	9
8. Laskujen tärkeysjärjestys	9
9. Budjettilaskuri	11
10. Mitä jos? – käytännön vinkkejä pulmatilanteisiin	13
11. Haavehankintani	16
12. Talous-Alias-peli	16
13. Taluspinko-peli	23
14. Kysely siivoustottumuksista	28
15. Asumisen hätänumerot	32
16. Velkatarina – mistä apua, kun rahat ovat vähissä?	33
17. Linkkejä	34

Tämä tehtäväkokonaisuus on laadittu osana Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhankkeen (2012–2015) tuottamaa materiaalikokonaisuutta. Tehtävät ovat kaikkien vapaassa käytössä.

1. Tutustumisleikkejä

Nimibingo

Huom: Leikin vetäjällä tulee olla kaikkien leikkijöiden etunimet tiedossaan etukäteen.

Jokainen kerää ruudukoituun (5x5) paperiin muiden leikkijöiden nimet. Yksi nimi ruutuun. Leikin vetäjä voi olla tehnyt laput valmiiksi jo ennen leikkiä. Jokaisella bingoajalla pitää olla nimet eri järjestyksessä omassa lapussaan.

Ruudukon koko riippuu leikkijöiden määrästä. Kun nimi kirjoitetaan, se voidaan samalla lausua ääneen, jolloin nimi jää mieleen. Kun ruudukot ovat täynnä, alkaa bingo. Huutaja huutaa yhden nimen kerrallaan ja jokainen rengastaa nimen omasta ruudukostaan. Se, joka ensimmäisenä saa rivin täyteen, voittaa. Rivi voi olla pysty-, vaaka- tai vinosuunnassa. Jos nimien määrä ei mene tasan, voidaan ruudukkoon sijoittaa jokeriruutuja, jotka ovat kaikilla jo valmiiksi täytettyjä

Tutustu minuun

Tätä leikkiä voidaan käyttää sekä nimien oppimiseen että tutustumiseen. Leikkijät istuvat ympyrässä. Leikinhjaaja antaa pienen esineen, esimerkiksi avaimenrenkaan, kiertää ihmiseltä toiselle, kunnes hän sanoo ”stop”. Se, jonka kädessä avaimenrengas on, kertoo nimensä ja jotain itsestään, esimerkiksi mieliharrastuksensa. Voidaan sopia aihe, josta esineen saanut kertoo, tai annetaan leikkijöiden kertoa mistä he haluavat. Leikkiä jatketaan kunnes kaikki ovat saaneet vuoron.

Hauska tutustumiskilpailu

Leikkijät muodostavat noin viiden hengen ryhmiä. Ryhmäläiset seisovat rivissä. Leikinjohtaja määrää, millaiseen järjestykseen he rivissä asettautuvat: esim. aakkosjärjestyksen, kengännumeron, pituuden tai iän mukaan. Ryhmän voi myös käskää muodostamaan erilaisia patsaita, eri kirjaimia jne. Ryhmät voivat miettiä toisilleen tutustumistehtäviä. Ryhmille annetaan nopeus- ja nokkeluuspisteitä.

Kerro itsestä esineen avulla

Leikkijät istuvat piirissä. Leikkiin tarvitaan erilaisia esineitä tai tavaroita, jotka laitetaan piirin keskelle. Jokainen valitsee esineen, jonka avulla kertoo itsestään.

Hattu kiertää

Ohjaaja on tehnyt valmiiksi numerolaput, joissa lukee sekä pistekirjoituksella että mustavalkokirjaimin. Jokaista numeroa vastaa jokin kysymys. Leikkijät saavat ottaa hatusta itselleen numerolapun. Ohjaaja kysyy jokaiselta numeroa vastaavan kysymyksen ja leikkijä saa vastata siihen.

http://www.positiivarit.fi/miten_aloittaa_koulutus

2. Asumiseen liittyvät toiveeni ja haaveeni

Miten haluaisit asua nyt?

Entä viiden vuoden päästä?

3. Haastattelutehtävä kotoa itsenäistymisestä

Haastattele vanhempiasi tai jotain muuta itseäsi vanhempaa henkilöä. Minkälaiset lähtökohdat hänellä on ollut muuttaessaan pois lapsuudenkodistaan? Selvitä ainakin seuraavat:

- a) Minkä ikäisenä on muuttanut kotoaan?
- b) Minkälainen elämäntilanne on ollut muuttaessa (opiskelut, avopuoliso, työssä...)?
- c) Millä tavoin on maksanut vuokran ja muun elämisen?
- d) Tuliko itsenäisen asumisen alussa eteen jotain, mihin piti kysyä neuvoa?
- e) Keneltä kysyi neuvoa ja miten ongelma ratkesi?

4. Mistä hakea asuntoa?

Listaa erilaisia paikkoja, joista voit hakea vuokra-asuntoa. Yritä löytää ainakin neljä eri tahoa / nettiosoitetta / muuta kanavaa.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

5. Mitä tavaroita tarvitaan uuteen kotiin?

- a) Erottele alla olevat kodin tarvikkeet seuraavan sivun taulukkoon neljäksi eri listaksi: 1) minulle tarpeettomat tavarat, 2) tavarat, jotka saan kotoa, 3) tavarat, jotka ostan uutena ja 4) tavarat, jotka ostan käytettynä. Jos listassa ei ole kaikkia tavaroita, mitä uskot tarvitsevasi, lisää niitä itse.
- b) Selaa eri verkkokauppojen sivuja (esim. Ikea, Kodin Ykkönen, Gigantti, Keltainen Pörssi) ja merkitse mitä 3. ja 4. lokeroon tulevat tavarat maksavat. Paljonko on kotoa muuttamisen kokonaisbudjetti?

Sohva
Sänky ja patja
Ruokapöytä ja 2–4 tuolia
Verhot, olohuoneen matto
TV
Stereot
Kannettava tietokone
Työpöytä
Työtuoli
Kattovalaisin
Pöytävalaisin
Pyykinpesukone
Pyykinkuivausteline
Imuri
Silitysrauta/silityslauta
Tyyny
Peitto
Vedenkeitin
Kahvinkeitin
Leivänpaahdin
Mikroaaltouuni
Kattila
Paistinpannu
Uunivuoka
Lautasia 4 kpl
Juomalaseja 4 kpl
Mukeja 4 kpl Aterimet 24 osaa

1) Tavarat, joita en tarvitse

2) Tavarat, jotka saan kotoa

3) Tavarat, jotka ostan uuteen

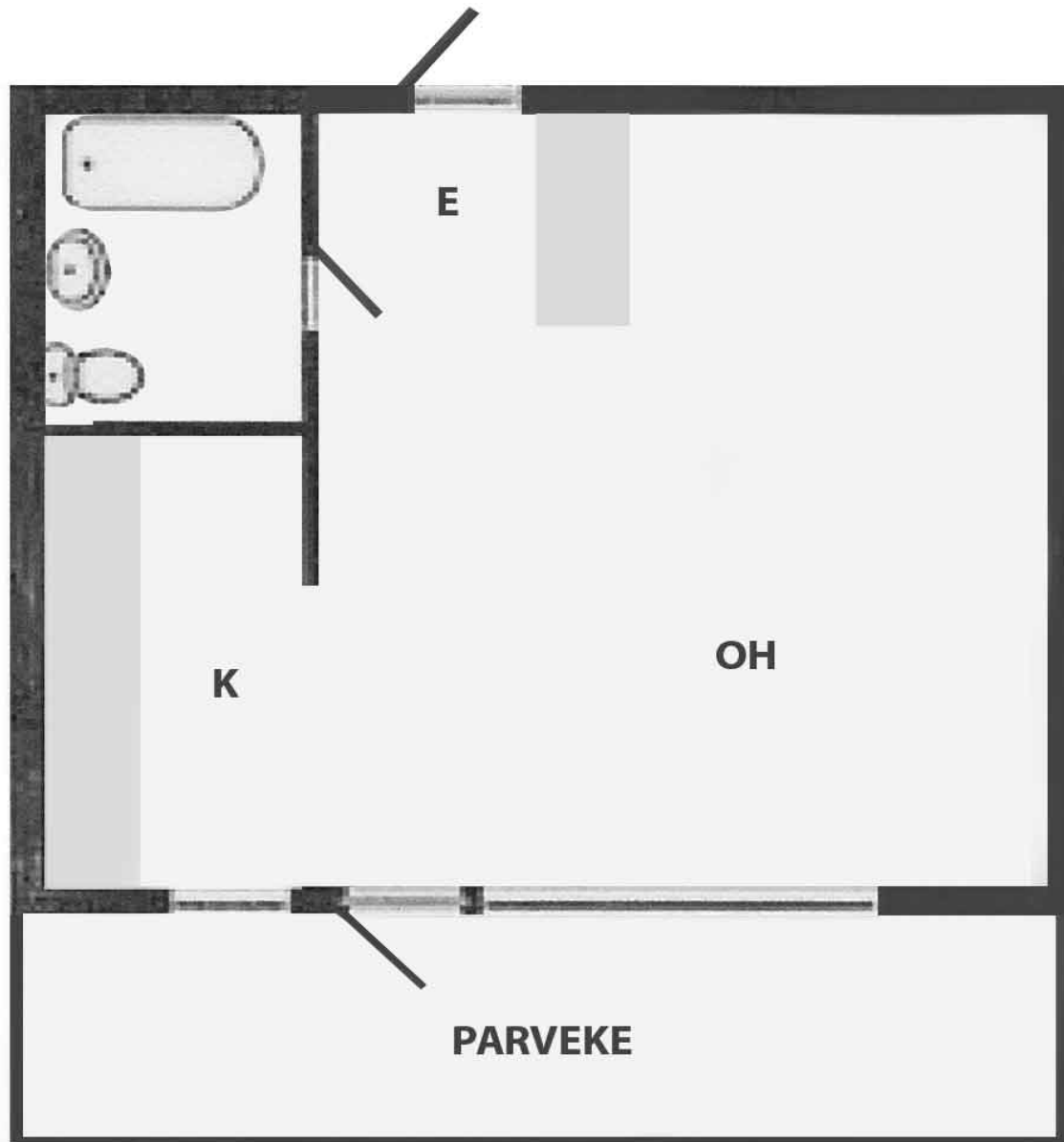
4) Tavarat, jotka ostan käytettynä

6. Oman kodin kalustaminen

Tehtävä: Olet muuttamassa omaan kotiin. Kalusta ja sisusta alla oleva pohjapiirros. Mieti, mitkä kalusteet ovat välttämättömiä alusta lähtien, mitä voisit hankkia vasta myöhemmin. Laske, mitä kuluja kodin perustamiseen liittyy.

8

30m2 1h+kk

7. Mitä maksaa?

Seuraa kotona neljän viikon ajan mihin rahaa kuluu kotitaloudessa.
(Mikäli asut vielä vanhempiesi kanssa, kysele heiltä)

- a) Paljonko ruokaostoksiin menee viikossa?
- b) Mitä laskuja (vuokra/lainanlyhennys, vakuutukset, puhelinlaskut, lehdet, sähkölasku...) postiluukusta tipahtaa.
- c) Tee alle lista kuukausimenoista. Huom! Kaikki laskut eivät tule kuukausittain (esim. vakuutukset, sähkö- ja vesimaksut). Huomioi myös nämä laskelmissasi esimerkiksi jakamalla kolmen kuukauden välein tulevan sähkölaskun kolmella saadaksesi kuukausittaisen kulun.

Paljonko rahaa menee kuukausittain ruokakauppaan ja muihin päivittäistavaroihin?
Mistä kaikkialta tulee laskuja?
Mihin muuhun taloudessa kuluu rahaa?

8. Laskujen tärkeysjärjestys -tehtävä

Tehtävät sopivat toteutettavaksi pareittain tai ryhmätyöskentelynä.

Laittakaa tärkeysjärjestykseen seuraavat laskut ja säännölliset menot. Perustelkaa valintanne.
Mitä tapahtuu, jos tietty lasku jää maksamatta tai miten voi peruuttaa ostoksen tai tilauksen?

- kanavapakettilasku
- kotivakuutus
- kuntosalikortin kuukausiveloitus
- kuukauden ruokarahat
- matkakortti/kuukausilippu
- lasku nettitalauksesta
- liikennevakuutus
- auton bensakulut

- lomamatkan varausmaksu
- opintolaina
- sanomalehti
- pikavippi
- nettipelit
- puhelinpakettilasku
- sähkölasku
- vesilasku
- viihde/vapaa-aika
- luottokorttilasku
- vuokra

Koulukinon tehtävää mukaillen, <http://www.koulukino.fi/?id=2301>

9. BUDJETTILASKURI

Tulot	
Palkkatulot (netto)	€/kk
Tuet (esim. opintotuki, asumistuki, toimeentulotuki)	€/kk
Muut tulot (esim. vanhemmilta saatu raha, opintolaina)	€/kk
Menot	
Asumismenot	
Vuokra	€/kk
Vesi	€/kk
Sähkö	€/kk
Lämmitys	€/kk
Kotivakuutus	€/kk
Päivittäiset menot	
Ruoka	€/kk
Hygieniatuotteet	€/kk
Päivittäinen matkustaminen (esim. bussikortti)	€/kk
Tupakat	€/kk
Auto/moottoripyörä	
Bensat	€/kk
Auton/moottoripyörän muut käyttökustannukset, esim. ajoneuvovero ja huollot	€/v

	€/kk
Muut menot	
Terveydenhoito ja lääkkeet	€/kk
Vaatteet, kengät, ym.	€/kk
Matkustaminen	€/kk
Puhelinlasku	€/kk
Nettiyhteys	€/kk
Vakuutukset	€/v
(esim. matkavakuutus)	€/kk
Lainanlyhennykset	€/kk
Vapaa-aika	
Lehdet	€/kk
Harrastukset	€/kk
Ulkona syöminen	€/kk
Baari-illat ja saunakaljat	€/kk

TULOS:**Tulot kuukaudessa:****Menot kuukaudessa:****Rahaa jää säästöön:**

10. Mitä jos? -tehtävä

Jokainen nuori ja ohjaaja saavat lapun, jossa on kuvattuna jokin alla laatikoissa oleva tilanne. Nuoret voivat pohtia joko yksin tai ryhmässä, millaisia neuvoja he antaisivat kyseiseen tilanteeseen. Neuvot jaetaan muiden kanssa ja keskustellaan eri vaihtoehdoista.

Toinen tehtävän toteuttamistapa on käyttää draamaa, jossa nuoret esittävät tilanteet. Alla on ohjaajan versio ja sen jälkeen osallistujille jaettavat leikattavat tilannekuvaukset.

Mitä jos? -tehtävän ohjaajan versio

Mistä takuuvuokra uuteen kämppään?

-> Säästäminen kannattaa aloittaa ajoissa. Vanhemmilta laina? Kannattaisiko kysyä sosiaalitoimesta? Pika-vipin ottaminen ei kannata.

Kaverit on lähdössä ulos, ne pyys mua mukaan, mut mulla ei olis yhtään rahaa...

-> Voisitko olla lähtemättä? Ehdottaa jotain muuta yhteistä tekemistä? Jos pikavippi houkuttaa, se kannat-taa jättää ottamatta. Jos on ”pakko” lähteä, lainaa mieluummin kaverilta tai sukulaisilta. Harkitse kuitenkin ensin ja varmista, että sinulla on varaa maksaa takaisin ja milloin voit maksaa takaisin. Talloin kannattaa tehdä velkakirja.

Vuokranmaksu on huomenna ja tilillä on rahaa 20 €. Palkka tulee vasta 2 viikon päästä. Mitä teen?

-> Nuorisoasuntojen asukas: ota yhteyttä vuokranantajaasi välittömästi. Tällöin voidaan miettiä maksusuunnitelmaa tai eräpäivän joustoa. Eräpäivän jousto onnistuu vain, jos vuokralainen ilmoittaa maksuongelmista ennen eräpäivää vuokranantajalle! Ohjaaja, korosta vuokran tärkeyttä ja ennakointia / rahankäytön suunnittelua. Voidaan käydä läpi Asukkaan rästipolku NAL:n nettisivuilta: <http://www.nal.fi/asumisen-abc/oman-talouden-hallinta/apua-rahaongelmiin/>.

Uus taulutelkka polttelis! Mut tuulettajanhihna vinkuu...

-> Miksi se polttelee? Onko vanha rikki ja tarvitset joka tapauksessa uuden? Kumpi on sinulle tärkeämpi toimiva auto vai telkkari? Mieti todellinen tarve. Jos se on pakko saada, käy tarkkaan läpi eri maksuvaihtoehdot ja vertaile hintoja. Osamaksukaupoissa on yleensä korkeat korot ja kulut, vaikka erät ovatkin suhteessa pieniä. Kannattaisiko yrittää löytää jostain toimiva, vähän käytetty taulutelkkari? Käytetyn tavaran ostossa kannattaa olla erityisen tarkka, ettei saa toimimatonta ongelmajätettä kontolleen.

Kännykkälasku tipahti postiluukusta viime viikolla, mutta mulla ei olis varaa maksaa sitä eräpäivänä... Saan palkan vasta 3 viikon päästä ja oon pa.

-> Laskua ei kannata jättää lojumaan laatikon pohjalle, jossa se kertyy korkoa ja kulut lisääntyvät (viivästys-korko ja muistutuskulut 5 € / muistutus). Soita rohkeasti laskun lähettäjälle ja pyydä lisää maksuaikaa laskulle. Mitä laskulle tapahtuu, kun sitä ei maksa? Voi näyttää tässä esimerkin maksamatta jääneestä kännykkälaskusta.

Kaveri lainas multa kaks kuukautta sitten 100 €, mutta ei oo maksanu velkaa vieläkkään takas!

-> Vastaaviin tilanteisiin tulevaisuudessa on paras neuvo: tee velkakirja. Saattaa kuulostaa hassulta tehdä tämä kavereiden kesken, mutta velkakirja selkeyttää asioita ja sen avulla saat perittyä rahasi takaisin vaikka oikeudessa.

Pesukone hajos, pitäis saada uusi, mutta tilillä ei oo yhtään rahaa.

-> Kannattaako sitä korjata? Laske kauanko menisi siihen, että saastat uuteen pesukoneeseen. Katso tarjoukset. Selvitä, onko taloyhtiössäsi pesutupaa, jossa voisit pestä pyykit. Lisäksi voit yrittää löytää hyvän ja toimivan käytetyn pesukoneen sopuhintaan, esim. sukulaisilta tai tori.fi:sta. Tarpeen tullen pyykit voi kiikuttaa lähimmälle kaverille tai sukulaiselle.

Lähdin viikonlopuksi Tallinnaan ja kaveri jäi asuun mun vuokrakämppään. Takas tultuani kämpässä oli hajotettu väliovi. Kuka maksaa?

-> Vuokrasopimuksen allekirjoittanut on vastuussa asunnon kunnosta ja järjestyssääntöjen noudattamisesta, myös kavereiden osalta. Myös omille kavereille on hyvä kertoa, kuka on vastuussa asunnosta. Vuokra-lainen vastaa kaikesta, mitä asunnossa tapahtuu, tässä tapauksessa myös uuden välioiven maksamisesta. Tietenkin kannattaa kysyä ensisijaisesti kaverilta, suostuuko hän maksamaan aiheuttamansa vahingon. Jatkossa kannattaa miettiä, jättääkö asuntoa jonkun toisen käyttöön valvomatta.

Aloitin uuden työn ja palkkani nousi. Parin kuukauden ajan käyttötilille on jäänyt säästöön rahaa. Mihin mun kannattaisi ne laittaa?

-> Oletko miettinyt säästötiliä, sijoittamista tai eläkesäästämistä? Erilaisista säästö- ja sijoitusvaihtoehtoista kannattaa kysyä pankeista. Jokaisella kannattaisi olla edes pieni ”puskuriraha” yllättäviä menoja ja ”pa-haa päivää” varten, mikä tuo taloudellista turvallisuutta.

Hain tyttökaverin kanssa asuntolainaa, mutta pankki ei myöntänyt sitä meille. Miksiköhän?

-> Olette voineet hakea tuloihin nähden liian isoa lainaa. Lisäksi usein pankit haluavat, että lainanhakijalla on säännölliset tulot. Voi olla, että jommallakummalla on luottotiedot menneet, mistä johtuen pankki ei saata myöntää lainaa. Voit tarkistaa omat luottotietosi netissä pientä korvausta vastaan: www.omatieto.fi tai ilmaiseksi henkilötunnuksia vastaan käymällä Suomen Asiakastieto Oy:ssä os. Työpajankatu 10 A:ssa, Hki tai postittamalla tai faksaamalla kirjallisen pyynnön Asiakastietoon, lue tarkemmat tiedot: <http://www.asiakastieto.fi/web/guest/tietoa-kuluttajille/luottotietojen-tarkistus>.

Mistä saan takuuvuokran uuteen kämppään?

Pesukone hajos, pitäis saada uusi, mutta tilillä ei oo yhtään rahaa.

Vuokranmaksu on huomenna ja tilillä on rahaa 20 €. Palkka tulee vasta 2 viikon päästä. Mitä teen?

Kaverit on lähdössä ulos, ne pyys mua mukaan, mut mulla ei olis yhtään rahaa...

Kaveri lainas multa 2 kuukautta sitten 100 €, mutta ei oo maksanu velkaa vielä kukaan takas!

Lähdin viikonlopuksi Tallinnaan ja kaveri jäi asuun mun vuokrakämppään. Takas tultuani kämpässä oli hajoitettu väliovi. Kuka maksaa?

Kännykkälasku tipahti postiluukusta viime viikolla, mutta mulla ei olis varaa maksaa sitä eräpäivänä... Saan palkan vasta 3 viikon päästä ja oon pa.

Aloitin uuden työn ja palkkani nousi. Parin kuukauden ajan käyttötilille on jäänyt säästöön rahaa. Mihin mulla kannattaisi ne laittaa?

Uus taulutelkka polttelis! Mut auton tuulettajanhihna vinkuu...

Hain tyttökaverin kanssa asuntolainaa, mutta pankki ei myöntäny sitä meille. Miksiköhän?

11. Haavehankintani

Onko sinulla jokin haave, jonka toteuttaminen vaatisi rahaa? Mopo? Lemmikki? Uusi kännykkä? Lapsuudenkodista muutto? Omistusasunto?

- a) Selvitä haaveen kohteena olevan asian hankintahinta, lisäkustannukset (ajokortti, lisävarusteet, lemmikin varusteet, kännykän oheistuotteet) ja ylläpitokulut (vakuutukset, bensat, huoltokulut, lemmikin ruuat ja eläinlääkärikulut, puhelinlaskut...).
- b) Laadi budjetti: mitä maksaa ja miten hankit tarvittavat rahat. Kuinka huolehdit ylläpitokuluista (kuluista, jotka syntyvät asian hankkimisen jälkeen, esim. polttoaine, vuokra, puhelinlaskut, vastikkeet)?

12. Talous-Alias-peli

Pelissä kannattaa käyttää sellaisia sanoja, jotka ovat tuttuja joko valmennuskurssilta tai yleisesti. Peliä voi pelata esimerkiksi niin, että nuori nostaa lapun ja selittää muille ilman, että sanoo kyseessä olevaa sanaa. Sanan oikein arvannut saa selittää seuraavan sanan. Toinen versio pelistä on valita vähintään kahden hengen joukkueet, joilla on sovittu aika selittää toisilleen ja ottaa käyttöön pelilauta tai pisteytys, jonka mukaan voittajajoukkue selviää. Alla löytyvät selitettävät sanat, jotka leikkaamalla paperista saa sanakorteiksi. Peli kestää noin 15 min–30 min.

Peli mahdollistaa nuorille opittujen asioiden reflektoinnin ja omin sanoin selittämisen, mikä auttaa myös ohjaajaa jatkossa käymään talous- ja raha-asioita nuorten kanssa ”nuorten kielellä”.

MAKSUMUISTUTUS

VUOKRA

NETTOPALKKA

VEROKORTTI

ULOSOTTO

KUITTI

MAKSUHÄIRIÖMERKINTÄ

SÄÄSTÄMINEN

VIITENUMERO

ANSIOELÄKE

TYÖTTÖMYYSKASSA

VUOKRALAINEN

HERÄTEOSTO

KORKO

OSAMAKSUKAUPPA

PIKAVIPPI

TAKUUVUOKRA

LASKU

ERÄPÄIVÄ

PERINTÄ

VIIVÄSTYSKORKKO

LUOTTOKORTTI

KULUTUSLUOTTO

ASUMISTUKI

OPINTOTUKI

BUDJETTI

VERKKOKAUPPA

TOIMEENTULOTUKI

TALOUS

ALENNUS

VERO

HINTA

LAINA

SOSIAALITYÖNTEKIJÄ

KANSANELÄKELAITOS

DIAKONIA TYÖ

PANKKITILI

PALAUTUSAIKA

KILOHINTA

VELKAKIERRE

KIRPPUTORI

KANTA-
ASIAKKUUS

VELVOLLISUUS

OIKEUS

VELKANEUVONTA

ASIAKASPALVELU

SETELI

TE-TOIMISTO

NUORISOASUNTO

VUOKRASOPIMUS

LAMA

RUOKA-APU

KOTIVAKUUTUS

KIERRÄTTÄMINEN

13. Talouspinko-peli

1. Ohjaaja valitsee 20 sanaa selitettäväksi. Nuori poimii itse haluamassaan järjestyksessä 16 sanaa taulukkoon ja kirjoittaa jokaiseen ruutuun yhden sanan.
2. Pyritään löytämään ohjaajan lukeman selityksen perusteella kyseinen sana ruudukostasi ja laitetaan rasti sen päälle.
3. Kun joku on saanut neljä rastia joko vaaka- tai pystysuuntaan, hän huutaa BINGO. Nuori, joka saa kolme oikeaa bingoriviä, on voittaja.

MAKSUMUISTUTUS	BUDJETTI	KUITTI	PIKAVIPPI	VEROKORTTI	ASUMISTUKI	HERÄTEOSTOS
LASKU	KIERRÄTTÄMINEN	TAKUU	KORKO	VUOKRALAINEN	TYÖTTÖMYYSKASS	KULUTUSLUOTTO
KILOHINTA	SÄÄSTÄMINEN	SÄÄSTÖTILI	PERINTÄ	SIJOITTAMINEN	ULOSOTTO	
NETTOPALKKA	OPINTOTUKI	LUOTTOKORTTI	MAKSUHÄIRIÖMERKINTÄ	VAKUUS		
VIIVÄSTYSKORKO	VERKKOKAUPPA	OSAMAKSUKAUPPA	VUOKRA	ERÄPÄIVÄ		
LASKUVIITE	ANSIOELÄKE	LAINA				

Talouspinkon sanojen selitykset ohjaajalle

KIERRÄTTÄMINEN: Materiaalin, esineen tai muun kulttuurillisen asian käyttämistä hyödyksi uudessa yhteydessä. Usein tällä tarkoitetaan jätteiden hyötykäyttöä uusien tuotteiden valmistuksessa. Tämä vähentää raaka-aineiden ja energian kulutusta, minkä vuoksi se on ympäristöä säästävä ratkaisu.

BUDJETTI: Tehty arvio / suunnitelma tuloista ja menoista.

NETTOPALKKA: Palkansaajalle verojen ja muiden maksujen jälkeen jäävä raha palkasta.

ERÄPÄIVÄ: Päivä, jolloin viimeistään tulee maksaa lasku.

KUITTI: Myyjän on tarjottava tätä asiakkaalle aina käteisellä rahalla tai maksukortilla maksettaessa. Mikäli ostetulla tuotteella on takuu, tätä käytetään usein takuutodistuksena.

PERINTÄ: Tarkoittaa laissa kaikkia toimia, joiden tarkoituksena on saada velallinen vapaaehtoisesti maksamaan erääntynyt velkojan saatava. Tämä tehdään maksumuistutuksen jälkeen ja ennen ulosottoa.

LASKU: Paperi- tai sähköisessä muodossa annettava tosite tai ilmoitus, jonka myyjä kirjoittaa ostajalle. Tämä pitää maksaa viimeistään eräpäivänä. Tähän on usein kirjattu pankkimaksua varten tarvittavat tiedot, vaikka ne eivät ole pakollisia tietoja.

SÄÄSTÄMINEN: Ylimääräiselle rahalle voi tehdä näin. Tämä tuo turvaa talouteen, ei vaadi suuria tuloja eikä alkupääomaa ja sopii vararahastoa kartuttavalle. Pankista saa tähän tarkoitukseen omia tilejä.

VEROKORTTI: Pitää toimittaa työnantajalle ennen palkanmaksua, jotta palkasta voidaan vähentää ennakonpidätysprosenttisi, eli verosi.

ASUMISTUKI: Tämä on tarkoitettu työttömille ja pienituloisille työntekijöille. Tätä voi saada vuokra-, asumisoikeus- tai omistusasuntoon. Määrään vaikuttavat ruokakunnan koko, asumismenot, bruttotulot, omaisuus sekä asunnon koko, sijainti, lämmitysjärjestelmä ja valmistumisvuosi. Tämän voi laskea KELA:n nettisivuilla.

LASKUVIITE: Laskussa oleva numerosarja, joka toimii maksajan tunnistetietona.

PIKAVIPPI: Lyhytaikainen, nopeasti saatava, vakuudeton kulutusluotto. Tämän hakeminen tapahtuu esim. tekstiviestillä tai luotonantajan verkkosivustoilla. Vuonna 2013 näille luotoille määrättiin korkokattolaki, mutta silti tämä on kallis laina. Muihin luottoihin nähden näiden korot ovat valtavan suuria, vähintään satoja, jopa tuhansia prosentteja.

ANSIOELÄKE: Karttuu oman työhistorian tulojen ja pituuden mukaan. Mahdollista jäädä 63–68-vuotiaana.

TAKUU: Myyjäliikkeen, maahantuojan tai valmistajan antama vapaaehtoinen lisäetu, joka turvaa mm. viallisen laitteen palautuksen. Sitä käytetään myyntivalttina yleensä kodinkoneiden ja elektroniikan kaupassa.

SIIJOITTAMINEN: Jos sinulla on elämiskustannusten jälkeen jäänyt ylimääräistä rahaa, voit harkita laittamista osakkeisiin tai rahastoihin. Tätä ovat mm. omistusasunnon ja arvopaperien (osakkeiden) hankinta.

OPINTOTUKI: Muodostuu opintorahasta, asumislisästä ja mahdollisesta opintolainasta.

LUOTTOKORTTI: Pankki- tai liikelaitosten myöntämä kortti, jolla saa lisää maksuaikaa. Velasta on maksettava korko. Lisäksi tähän sisältyy usein muita kuluja, kuten tilinavaus-, tilinhoito- ja laskutusalkio tai vuosimaksu.

TYÖTTÖMYYSKASSA: Työntekijän ja yrittäjän turva. Tämä on jäsentensä tukena työttömyyden iskiessä. Tuki voi olla ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan lisäksi vuorottelukorvausta, joka on myös ansiosidonnaista korvausta. Jäsenet maksavat jäsenmaksua, jonka suuruus vaihtelee. Palkansaaajat usein liittyvät tämän jäseneksi.

KULUTUSLUOTTO: Laina, joka on otettu kulutusta varten. Näiden luottojen todelliset vuosikorot ovat erittäin korkeat ja lisäksi usein peritään tilinhoitomaksuja ja muita kuluja.

VERKKOKAUPPA: Internetin välityksellä toimiva kauppa. Osan tavaroista tuo perille posti, osa tulee kotiin verkon välityksellä. Jos et ole varma myyjän luotettavuudesta, ei kannata ostaa. Lasku on turvallisin tapa maksaa täältä ostettu ostos, mutta toimii vain Suomesta ostettaessa. Jos ostat kansainvälisestä kaupasta, lähetä luottokortin tiedot salattua yhteyttä käyttäen.

LAINA: Tällä tavoin otetusta rahasta joudut maksamaan korvausta eli korkoa. Koron määrä ilmoitetaan prosentteina (%). Olennaista on selvittää luoton todellinen vuosikorko eli korkoprosentti, joka saadaan laskemalla kaikki luotosta aiheutuvat kustannukset yhteen.

SÄÄSTÖTILI: Rahaa kannattaa laittaa tänne tälle pankkitilille sivuun, jossa ne saattavat jopa kasvaa hieman korkoa. Tärkeää kuitenkin on, että rahat saa tarpeen tullen nopeasti käyttöön. Yllättäviä menoja elämässä tulee eteen joka tapauksessa, kyse on vain siitä, milloin. Kuinka suuren ”vararahaston” tarvitset, riippuu elämäntyylistäsi. Tämä on hyvä vaihtoehto, kun säästät tiettyä tavoitetta, esim. uutta asuntoa, autoa tai kodinkonetta varten. Voit tehdä tänne toistuvia maksuja kuukausittain ja varasi karttavat matkan varrella. Mahdollista on myös tallettaa koko summa kerrallaan.

MAKSUHÄIRIÖMERKINTÄ: Tarkoittaa luottotietojen menetystä. Tämä seuraa maksamattomasta laskusta, josta tuomioistuin on antanut tuomion tai jonka ulosottooperinnässä ulosottomies on todennut velallisen varattomaksi tai kulutusluotosta, joka on viivästynyt yli 60 päivää ja josta kulutusluoton myöntäjä on ilmoittanut luottotietorekisterinpitäjälle (esim. luottokortin peruutus, osamaksun laiminlyönti). Maksuhäiriömerkintä rekisteröidään luottotietorekisteriin, jossa tieto säilyy sen asteesta riippuen kahdesta neljään vuotta.

KILOHINTA: Halutessaan vertailla samankaltaisten tuotteiden hintoja, kannattaa kaupassa katsoa tätä hintaa, joka osoittaa, kumpi tuote on kalliimpi.

KORKO: Kun talletat rahaa pankkiin, saat talletukselle tätä pankin ehtojen mukaan eli rahasummasi kasvaa. Pankki laskee tätä myös lainalle. Jos siis lainaat pankista rahaa, pankki laskuttaa sinulta tätä varsinaisen lainasumman lisäksi.

ULOSOTTO: Jos laskua ei ole perintätoimistonkaan muistutusten jälkeen maksettu, asia etenee käräjäoikeuteen. Velkoja hakee oikeuden tuomiota, jotta saisi rahansa pois. Jos laskua ei vielä kukaan makseta, oikeus tuomitsee velan tähän. Tämä tarkoittaa sitä, että sinulta ulosmitataan omaisuutta tai tuloja, niin kauan että olet maksanut laskusi. Oikeudenkäyntikulut lisätään saatavaan kun velka on siirtynyt käräjäoikeuteen, lisäksi tulee myös tästä aiheutuneet kulut.

VUOKRALAINEN: Vuokraa asunnon vuokranantajalta. Vuokrasopimuksella hän saa asunnon hallintaansa. Hän on vastuussa asunnosta ja vuokranmaksusta.

VAKUUS: Lainanantaja varmistaa tällä saamisensa velalliselta. Jos velallinen ei maksa velkaansa, lainanantaja voi ottaa tämän omakseen, esim. takuuvuokran, joka voi olla korkeintaan 3 kk:n vuokrasumma.

VIIVÄSTYSKORKO: Jos laskun tai muun velan maksu myöhästyy, tätä on maksettava. Jos laskun eräpäivä on ennalta määrätty, velvollisuus maksaa tätä alkaa eräpäivästä. Jos eräpäivää ei ole ennalta määrätty, tätä on maksettava siitä lähtien, kun on kulunut 30 päivää siitä päivästä, jolloin yritys lähetti laskun tai muulla tavalla vaati maksua.

HERÄTEOSTOS: Suunnittelematta ja äkillisesti tehty hankinta, kuten karkit, sipsit ja virvoitusjuomat. Näistä voi kertyä vuodessa suuri summa.

OSAMAKSUKAUPPA: Tällä ostaessasi maksat yleensä osan käteismaksusta ja saat tavaran heti mukaasi. Laskun loppuosa suoritetaan useassa erässä. Tavaran lopullisesta hinnasta tulee kalliimpi kuin käteisellä ostettaessa, koska hintaan lisätään korkoa ja muita kuluja.

MAKSUMUISTUTUS: Jos et ole maksanut laskua merkittyyn eräpäivään mennessä, maksun saaja lähettää sinulle vähintään yhden tämän eli "karhukirjeen". Tähän mennessä laskun summa kasvaa viivästyskoron ja muistutuskulujen verran.

VUOKRA: Lainattavan asian, kuten asunnon, omistajalle sen käytöstä maksettava korvaus. Perustuu (vuokra)sopimukseen.

Selitykset tarkistettu Kuluttajaliiton, Kuluttajaviraston ja Nuorisotasuntoliiton internet-sivuilta.

Tehtävä muokattu SAK:n Talouden ja työelämän bingosta

14. Kysely siivoustottumuksista

Vastaa kysymyksiin valitsemalla yksi sinulle sopivin vaihtoehto.

Ikä	Sukupuoli	Työmarkkinatilanne
15 – 17 ☐	Mies ☐	Palkkatyössä ☐
18 – 20 ☐	Nainen ☐	Työharjoittelussa/ työkokeilussa ☐
21 – 23 ☐		Työtön ☐
24 – 26 ☐		Opiskelija ☐
27 – 29 ☐		Eläkkeellä ☐
29 → ☐		Perhevapaalla ☐
		Muu, mikä? _____ ☐
Asumistyyppi		Asuinkumppanit
Julkinen vuokra-asunto ☐		ei ole ☐
Yksityinen vuokra-asunto ☐		kämppekaveri(t) ☐
Opiskelija-asuntola ☐		puoliso ☐
Lapsuuden kodissa vanhempien kanssa ☐		
Omistusasunto ☐		
Muu, mikä? _____ ☐		

Vastaa kysymyksiin valitsemalla sinulle sopivat vaihtoehdot. Voit valita useamman kuin yhden kohdan.

Mitä ns. viikkosiivoukseen mielestäsi tulisi kuulua?

Imurointi	☐	Pölyjen pyyhintä	☐	Seinien pyyhintä	☐
Järjestely	☐	Katon pyyhintä	☐	Kaappien siivous	☐
Jääkaapin siivous	☐	Lakanoiden vaihto	☐	Lattioiden pesu	☐
Tiskaus	☐	Pyykin pesu	☐	WC:n pesu	☐
Kaappien/ovien pyyhintä	☐	Keittiötasojen puhdistus	☐	Petivaatteiden tuuletus	☐
Mattojen tuuletus	☐	Muu, mikä? _____			

Kuinka usein keskimäärin itse teet seuraavia?

	1krt/pv	1-2 krt/ vko	1-2krt/kk	1-2krt/vuosi	harvemmin
Imurointi	☐	☐	☐	☐	☐
Pölyjen pyyhintä	☐	☐	☐	☐	☐
Seinien pyyhintä	☐	☐	☐	☐	☐
Järjestely	☐	☐	☐	☐	☐
Katon pyyhintä	☐	☐	☐	☐	☐
Keittiötasojen puhdistus	☐	☐	☐	☐	☐
Mattojen tuuletus	☐	☐	☐	☐	☐
Kaappien siivous	☐	☐	☐	☐	☐
Lattioiden pesu	☐	☐	☐	☐	☐

Kaappien/ovien pyyhintä	☐	☐	☐	☐	☐
WC:n pesu	☐	☐	☐	☐	☐
Lakanoiden vaihto	☐	☐	☐	☐	☐
Petivaatteiden tuuletus	☐	☐	☐	☐	☐
Jääkaapin siivous	☐	☐	☐	☐	☐
Tiskaus	☐	☐	☐	☐	☐
Pyykin pesu	☐	☐	☐	☐	☐

Kuinka usein uskot siivoavasi verrattuna ystäviisi?

Useammin Yhtä usein Harvemmin

Mitä siivousvälineitä/-aineita sinulla on käytössäsi?

Imuri Tiskirätti Lattiamoppi Tiskiaine Pölyrätti Tiskiharja
 Astianpesukone Pyykinpesukone Sanko Vessaharja Yleispuhd.aine Pöntön puhd.aine
 Harja/rikkalapio Ikkunanpesuaine

Muuta, mitä? _____

Mikä motivoi sinua siivoamaan?

Musiikin kuuntelu Kohta tulevat vieraat Lopputulos
 Itsensä palkitseminen Siivouksen ottaminen kuntoilun kannalta Kavereitten / puolison / vanhempien naljailu
 Ötököitten pelko Muu, mikä? _____

Koetko tarvitsevasi tukea tai ohjausta siivoamisasioihin?En Kyllä

Jos vastasit kyllä, niin mitä?

Tietoa eri siivousvälineiden käytöstä Tietoa eri pesuaineiden käytöstä Tietoa siivoustekniikoista Muuta, mitä? Jatka alle

KIITOS!

Pelastakaa Lapset ry, Martat, Joensuun kaupunki, Nuorisoasuntoliitto ry, Vipuvoimaa EU:lta.

15. Asumisen hätänumerot

Etsikää yhdessä nuorten kanssa asumiseen liittyvät keskeiset toimijat ja heidän yhteystietonsa. Voitte täyttää oheisen muistilapun tai tallentaa tiedot suoraan nuorten puhelimiin.

<i>Asia:</i>	<i>Kenelle soittaa?</i>	<i>Yhteystiedot:</i>	<i>Huomioitavaa:</i>
Ongelmat vuokranmaksussa			
Ongelmia asunnon kunnossa			
Apua asioiden hoitoon			
Yleinen hätänumero			
Poliisi			

16. Velkatarina – mistä apua, kun rahat ovat vähissä?

Nuoret voivat lukea velkatarinan itsekseen tai ohjaaja / joku nuorista ääneen. Tämän jälkeen voidaan tehdä mind map (miellekartta) siitä, kuinka velallinen voisi selvittää tilanteesta tai vain keskustellaan aiheesta yhdessä. Alla on apukysymyksiä velkatarinan läpikäyntiin.

- Mitkä asiat olivat velkaantumisen syinä?
- Mikä olisi voinut estää ylivelkaantumisen?
- Mikä auttaa selviytymään?
- Mikä puolestaan voisi estää selviytymistä?
- Mikä voisi auttaa rahaongelmiin joutuneita ihmisiä puhumaan vaikeuksistaan ja hakemaan apua?
- Kenen puoleen itse kääntyisit?
- Mitä seurauksia voi olla siitä, kun luottotiedot menevät?

(Kysymykset muokattu Koulukinon verkkosivuilta <http://www.koulukino.fi/?id=2300>)

”Ulosotto uhkaa

Olen 25-vuotias opiskelija ja joutumassa ulosottoon. Olen joutunut tähän tilanteeseen peliriippuvuuteni takia ja olen kauhean stressaantunut. En tiedä, mitä tehdä. Erilaisia vippejä on ainakin 8000 euron edestä, luottokorttivelkaa päälle 1000 euroa ja lisäksi vielä useita osamaksuja tietokoneesta ja puhelimista, jotka olen myynyt eteenpäin saadakseni pelirahaa. Olen kyllä töissä ja maksan aina, mitä pystyn - ensin vuokran, puhelinliittymän ja vakuutukset. Ensimmäisen yhteydenoton olen jo käräjäoikeudesta saanut.

Pelkään, että saan osamaksuilla ostetuista ja eteenpäin myydyistä tavaroista jonkin petostuomion tai muun syytteen. Pystyin maksamaan velkojani puolen vuoden ajan, mutta enää en pysty. Tilanne on sietämätön!

Voinko menettää nyt vuokra-asuntoni, vakuutukseni tai kännykkäliittymäni? Olen aina maksanut nämä ajallaan.

Miten jatkan tästä eteenpäin? Miten selviydyn?”

16. Linkkejä:

Taitava koti – asumisen, taloudenhallinnan ja työelämän pelikortit, <http://www.josna.fi/taitava-koti>.

Tosielämän tarinoita asumisesta, <http://www.nal.fi/materiaalit/tehtavat>

Omillaan – lyhytelokuva nuorten velkaantumisesta, <https://www.youtube.com/watch?v=egNcWS9njZ0>